

از گذشته درس بیاموزیم

هدف: عبرت‌آموزی از تاریخ با توجه به کلام امام علی (ع)
موضوع: سرزمین مایستون و کاوش در گذشته‌های دور تاریخ،
زمینه‌ساز تربیت شهروند آگاه، خلاق و متعهد

جلسه اول

ابتدا با ایجاد انگیزه و ذکر چند حکایت جالب، توجه دانش‌آموزان را به اهمیت تاریخ جلب می‌کنیم.

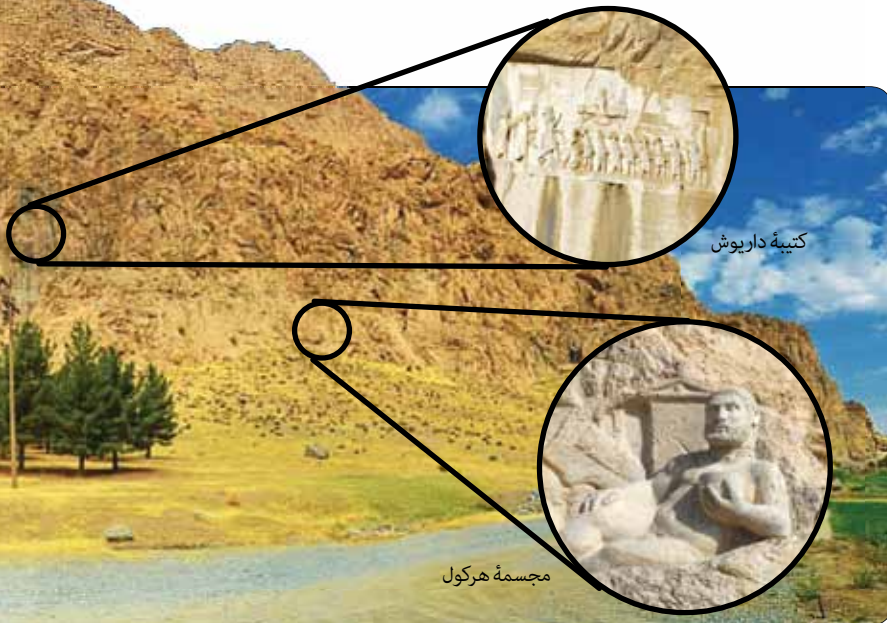

ورود به مدرسه حضرت فاطمه

حدود ساعت ۹:۳۰، مینی‌بوس جلوی مدرسه حضرت فاطمه، که داخل محوطه کارخانه قند بیستون قرار داشت، توقف کرد. فضای دل‌باز مدرسه پر بود از دانش‌آموزان با مانتوهای سبز - فیروزه‌ای و چشمان شاداب و پرتعجبی که گروه را دنبال می‌کردند و هم‌زمان مشغول تفریحات زنگ تفریح هم بودند. وارد ساختمان مدرسه شدیم. کلاس‌ها نام‌گذاری شده بودند. نام کلاس خانم ارباب‌پور، کوثر بود؛ نام همسفر خردسال ما.

نمونه حکایت

شخصی پیش حکیمی رفت و گفت من از گناهان گذشته خود ناراحتم و از آینده هم می‌ترسم. حکیم سه موز گندیده: شل، زرد و رسیده، و نارس و سبز به او داد و از او خواست یکی را انتخاب کند. مرد موز زرد و رسیده را انتخاب کرد. حکیم گفت: موز گندیده گذشته تو و موز سبز آینده

توست. موز زرد و رسیده حال و اکنون توست. پس به حال بیندیش و کوشش کن و از گذشته برای آینده خود درس بگیر.

در ادامه، از بچه‌ها می‌خواهیم با همفکری در گروه، چند مثال از زندگی واقعی خود در ارتباط با حکایت بیابورند.

مفاهیم

در این مرحله، لازم است مفهوم تاریخ و علم تاریخ را برای بچه‌ها بگوییم و اهمیت آن را گوشزد کنیم.

تاریخ: منظور از تاریخ، رخدادها و تحولات زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته است که در زمان و مکان معینی به وقوع پیوسته‌اند.

علم تاریخ: تاریخ علم شناخت، تحلیل و تفسیر رفتار و اندیشه افراد، اقوام و جوامع گذشته است که بر اساس روش‌ها و گزینش‌های تفسیرهای مورخان به دست می‌آید.

حکایت دیروز و امروز

نبود هماهنگی‌ها به اندازه لازم، از همه نوع همیشه وجود داشته است و گویی اگر نباشد، اصلاً نمی‌شود! از ورود ناگهانی (البته بی‌غرض) مسئولان آموزش‌پرورش که همسایه

دیوار به دیوار مدرسه بودند (آن هم وسط اجرا) گرفته تا وصل نبودن رایانه‌های سایت به اینترنت. البته این مورد آخر اگر بدون مشکل برگزار می‌شد، باید شک می‌کردیم! به هر حال، اینجا هم خوشبختانه مانند اکثر مدارس مشکلات فلسفه‌ای بودن یا نبودن اینترنت، وجود داشت. و گروه تولید خسته، حداقل از این بابت شاکر بود که اجرا تصنعی نیست! البته مخابرات استان هم به دلیل اجرای این پروژه ملی، دو ساعت اینترنت رایگان در اختیار مدرسه گذاشته بود که در نهایت در دقایق ۹۰، بالاخره استفاده از آن، روزی دانش‌آموزان شد.

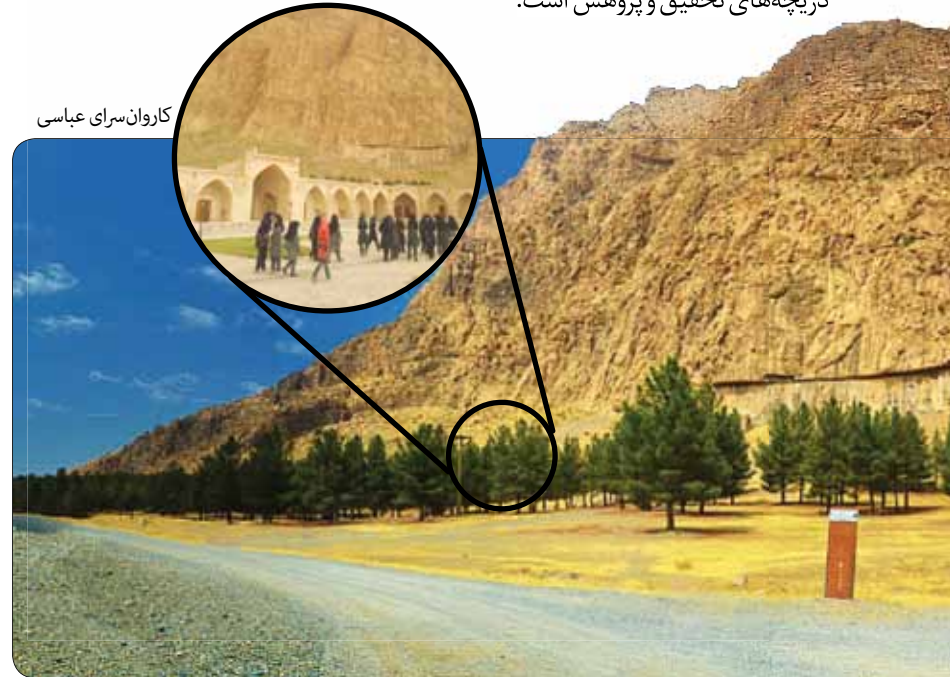

اهمیت تاریخ در نظر قرآن و بزرگان دینی

آیا در زمین سیر و سفر نمی کنند تا بنگرند سرانجام پیشینیان آنان چه بوده است؟ (نمل / ۷۱). امام علی (ع) در نامه سی و یک نهج البلاغه می فرماید: آنچه بر پیشینیان رسیده است، به قلب خود یادآوری کن و در دیار و آثار و نشانه های آنان سیر کن و بنگر که آن ها چه کرده اند و از کجا منتقل شده اند و در کجا فرود آمده اند. ایشان همچنین می فرمایند: به وسیله عبرت ها موعظه بگیری و از دگرگونی ها عبرت بگیری و از بیم دهندگان سود بجویی.

جلسه دوم

در این جلسه دانش آموزان ضمن آشنایی با روش های جست و جو و استفاده از آن ها، به یافتن سخنان قصار امام علی (ع) درباره زندگی گذشتگان و عبرت آموزی از آن ها می پردازند و به اهمیت آن در کلام معصوم واقف می شوند. این جست و جو می تواند در کتابخانه یا سایت مدرسه باشد. در صورتی که هیچ کدام موجود نباشد، می توان از بچه ها خواست برای این جلسه نهج البلاغه را با خود از خانه به کلاس بیاورند. از کتابخانه محله یا شهر هم می توان به عنوان جلسه کلاسی استفاده کرد. آشنایی بچه ها با فضاهای مطالعه، خصوصاً در این درس، فرصت خوبی برای ورود به دریچه های تحقیق و پژوهش است.

کاروان سرای عباسی

شیرین و فرهاد با چاشنی بومی!

در ابتدای ورود به کلاس و سلام و احوال پرسی، یکی از دانش آموزان خوش کلام، شروع کرد به تعریف قصه شیرین و فرهاد، که اگرچه با شنیده های ما مغایرت داشت، اما گرما و شیرینی کلام او، حسابی برایمان دلچسب بود. برای مثال در جایی از قصه چنین گفت: «شیرین می خواست سر قبر فرهاد تنهایی به فاتحه بزنه...!»

اگر یک گردشگر خارجی به منطقه شما بیاید، چگونه شهر خود را به او معرفی می کنید؟

«به نام خدا»، در آغاز حضور من، هرگز یک گردشگر خارجی از آنجا نمی آید. من می گویم: من شهر من کهن با... می بینم. در شهر من بیستون...! اگر می خواهید در آنجا از حکومت های گذشته برای نسل های امروزی به ما نره است. من در ارتباط با آنها به زبان هشتم و به هم می رسد سوال های آنها با من لازم است. همسر کاری یا مشکل برای آنها بر وجهه بیاید به آنها کمک می کنیم و به آنها احترام می گذاریم.

~ ~ ~ ~ ~

باید خوش آمد می گویم و از او بزرگوارانه بگویم و او را به چاهای دینی سفید دعوت می کنیم. از هم می بینیم تا رسیدن به من مانند نقش برجسته ای لبه دار بودن. هر ۱۲۲۲ قیمت جهانی است و در آنجا دوستی است و در آنجا شاه قرار داد. و به ترتیب از آثارهای دیگر بازدید می کنیم و بعد از نشان دادن آثارها با احترام آنجا می ایستیم و به هم می رسیم و مستعد نشینان آنها می خواهیم که با هم به اینجا بیایند.

سند برنامه درسی ملی، صفحه ۹

«برنامه های درسی و تربیتی باید زمینه تقویت و پایداری هویت ملی را با تأکید بر تعمیق باورها و ارزش های اسلامی، فرهنگ و تمدن اسلام و ایران و زبان و ادبیات فارسی، ارزش های انقلاب اسلامی، میهن دوستی، وحدت و انسجام فرهنگی، استقلال ملی و همبستگی اسلامی فراهم آورد.»

جلسه سوم

بازدید:

نکته مهم در برنامه ریزی بازدید این است که معلم خود از قبل، مکان را دیده و اطلاعات کافی و لازم را به دست آورده باشد تا با توجه به شرایط زمانی و مکانی، طرح مناسبی برای کلاس خود در نظر بگیرد.

مقدمه ورود به طرح بازدید می تواند چنین باشد:

تصاویری از منطقه بیستون را در کلاس به نمایش درمی آوریم و از گروه های دانش آموزی می خواهیم هر کدام از تصاویر را که می شناسند و درباره آن اطلاعات دارند یادداشت کنند و به دیگر افراد کلاس ارائه دهند. با ایجاد انگیزه و تشویق بچه هایی که اطلاعات خوبی از آثار در اختیار کلاس قرار می دهند، برنامه بازدید از بیستون را اعلام می کنیم.

خوب است مختصر توضیحی نیز درباره بیستون بدهیم. عوامل متعددی مثل موقعیت

جغرافیایی، وجود سرداب‌ها، نهرها و رودخانه‌های پرآب، منابع طبیعی فراوان، چشم‌اندازهای زیبا و در نهایت شکوه و عظمت کوه بیستون، سبب شد تا از روزگاران کهن، مجموعه تاریخی ارزشمندی از پیش از تاریخ تا کنون در دشت بیستون پدید آید. آن گونه که از شواهد و مدارک باستان‌شناسی برمی‌آید، انسان‌ها اولین بار در دوره پارینه سنگی میانی در غارها و پناهگاه‌های صخره‌ای این محدوده همچون غار شکارچیان، مر تاریک، مر دودر، مر آفتاب و غیره ساکن شدند. در واقع، قداست کوه بیستون، شرایط مطلوب آب و هوایی، نزدیکی این محل به بین‌النهرین و واقع شدن بر سر راه‌های مهم (جاده ماد به بابل در دوران هخامنشی و سلوکی، و جاده ابریشم در روزگار اشکانی و ساسانی) سبب شد شاهان و فرمانروایان بی‌شماری به این منطقه توجه کنند و آثار و یادگاری‌های بی‌شماری در آن بر جای بگذارند.

با توجه به وسعت منطقه بیستون و زمان اندکی که در اختیار داریم، تعدادی از آثار را برای بازدید دقیق انتخاب و از یکی از کارشناسان مجموعه خواهش می‌کنیم راهنمایی‌های لازم را برای هر اثر ارائه کند.

تبعات برخی پیشرفت‌ها

متأسفانه شهری شدن کم‌وبیش تأثیرات خود را بر روستاهای در حال توسعه هم گذاشته است. به‌طور مثال، وقتی مدرسه حضرت فاطمه با کوه بیستون و دیگر کوه‌های مشابه اطراف فاصله چندانی ندارد و حتی دیوار به دیوار یکی از آن‌هاست، از دانش‌آموزانش به عنوان بومیان آن محل انتظار می‌رود چست و چابک و فرز برون‌د بالا و ما به پای آن‌ها نرسیم. اما تقریباً برعکس بود! بسیاری از دانش‌آموزان از پیاده‌روی ساده تا محل آثار بیستون هم بسیار خسته شده بودند....

آموزش‌های ضمن بازدید

غار شکارچیان با قدمت مربوط به عهد پارینه سنگی، امروز شاهد بازدیدکننده‌های مشتاقی است که در یک بازدید علمی می‌آموزند چگونه گوش دهند، مشاهده کنند و در نهایت مشاهدات خود را چطور ثبت کنند.

در جریان بازدید از بچه‌ها انتظار می‌رود خوب به صحبت‌های راهنما گوش دهند، اطلاعات لازم را یادداشت کنند و در صورت امکان، عکس و تصویر تهیه کنند.

غار پارینه‌سنگی، مجسمه هرکول، کتیبه داریوش، نقش برجسته بهرام دوم و کاروان‌سرای عباسی، آثاری بودند که راهنما درباره آن‌ها توضیحاتی به بچه‌ها داد.

در پایان بازدید، از بچه‌ها می‌خواهیم برای جلسه بعد این وسایل را با خود به کلاس بیاورند: مقوای سفید یا رنگی در ابعاد ۷۰ × ۱۰۰؛ تصاویر مرتبط با بیستون (در صورت داشتن)؛ وسایل نوشتن و نقاشی، چسب و قیچی و هر چیز دیگری که برای طراحی پوستر لازم دارند.

جلسه چهارم

بچه‌ها با دست پر و خوشحال از بازدید برگشته‌اند. در یک جلسه کلاسی فرصت دارند با وسایلی که همراه آورده‌اند، پوستری طراحی کنند.

مواردی که از بچه‌ها خواسته شده است در طراحی پوستر بیاورند، عبارت‌اند از: عباراتی که از کلام امام علی (ع) دریافت کرده‌اند؛ گزارش مختصر بازدید از مجموعه تاریخی بیستون؛ ارتباط دادن این دو بخش به هم و تحلیلی که از آن داشته‌اند؛ و همچنین رعایت اختصار و گویایی در

نیسان
تقریباً به محض رسیدن به کاروان‌سرای عباسی که آخرین ایستگاه بازدید بچه‌ها بود، بارش ناگهانی نیسان بهاری همه را غافلگیر کرد! چه خوب که به کاروان‌سرای رسیده بودیم!

تنظیم مطالب و زیبایی پوستر.

بچه‌ها با ذوق و اشتیاق خاصی به تهیه پوستر مشغول می‌شوند؛ به خصوص دانش آموزانی که مهارت‌های دستی خوبی دارند. چرا که معمولاً در درس‌های غیرهنر به این مهارت‌ها پرداخته نمی‌شود. این شیوه به درک عمیق و یادگیری مباحث تاریخی، بدون حفظ کردن صرف، کمک زیادی می‌کند.

ارزشیابی مستمر: بچه‌ها با ملاک‌های از قبل تعیین شده، پوسترهای یکدیگر را ارزیابی می‌کنند. در نهایت، معلم با ارزشیابی توصیفی، با همان ملاک‌ها، نقطه نظرات خود را بیان می‌کند. پس از طراحی کامل پوسترها، آن‌ها را به دیوار نصب می‌کنیم و با ملاک‌هایی که از قبل روشن کرده‌ایم، از بچه‌ها می‌خواهیم کارهای همدیگر را ارزیابی توصیفی کنند. این روش باعث می‌شود با مهارت‌های دستی هم بیشتر آشنا شوند و ارزیابی واقعی معلم را بهتر بفهمند.

در پایان کار، معلم ارزیابی توصیفی خود را به هر گروه ارائه می‌دهد. توجه به این نکات لازم است:

۱. مهارت‌های دستی هر گروه با خود گروه مقایسه شود و با توجه به کارهای قبلی گروه، عبارات‌های رشددهنده و واقعی بیان شوند.
۲. انتخاب یک مورد به عنوان بهترین پوستر و امتیاز دادن به آن، می‌تواند انگیزه بقیه گروه‌ها را کم کند. بهتر است از پوستر هر گروه ویژگی خاصی انتخاب و در جمع تشویق شود.

در نهایت، برای ارزیابی مستمر آخر کار، از بچه‌ها می‌خواهیم پاسخ این پرسش را روی برگه‌ای بنویسند و تحویل دهند: اگر شما به عنوان راهنمای گردشگران خارجی انتخاب شوید و بخواهید مختصری از این آثار تاریخی را به ایشان معرفی کنید، طوری که هم جامع باشد و هم ایجاد انگیزه کند تا دیگران را به بازدید از این آثار دعوت کنند، به آن‌ها چه می‌گویید؟

اگر در آموزش نگاه تلفیقی داشته باشیم، در این بازدیدها خیلی از عنوان‌های درس‌ها را می‌توان با هم تلفیق کرد. مثلاً حضور معلم تربیت بدنی و توصیه‌های لازم برای کوه‌نوردی سبک و پیاده روی در منطقه، حضور معلم هنر برای مشاهده و طراحی ساده از این مناظر زیبای طبیعی و تاریخی، حضور معلم ادبیات و توجه به اشعار و داستان‌های لطیفی که درباره این آثار تدوین شده است، حضور معلم ریاضی و علوم و تخمین طول، ارتفاع و مساحت آثار، فرصت خوبی برای بازدید کاملاً علمی - آموزشی و به یاد ماندنی فراهم می‌کند.

گروه خوارزمی:
ملاک (۱) متوسطه اسلامی است.
(۲) مایه چون خسته است.
(۳) خوب، چون آنکه ما و قوی است و کند و کند.
(۴) چون خوب است و قوی است و کند و کند.
گروه ابراهیم

گروه امیرعلی بن محمد
(۱) عالی از حد است و تمام است و کند و کند.
(۲) عالی از حد است و تمام است و کند و کند.
(۳) عالی از حد است و تمام است و کند و کند.
(۴) عالی از حد است و تمام است و کند و کند.
ملاک بن علیان

گروه ابراهیم
علا (۱) عالی چون از حد است و تمام است.
(۲) عالی چون از حد است و تمام است.
(۳) عالی چون از حد است و تمام است.
(۴) عالی چون از حد است و تمام است.
ملاک بن علیان

شما بگویید!

اگر شما بخواهید در طرح فعالیت خود به جنبه‌های اجتماعی و جغرافیایی هم توجه کنید، طرح فعالیت حاضر را چه تغییری می‌دهید؟